KRONIKY A GLOSY

Vzpomínka na Milenu Vojtkovou

Přetěžko se mi píše tento text a jsem si vědom, že ho měli napsat jiní. Ti, kteří byli Mileně v životě mnohem blíže než já. Nebyl-li dosud napsán, beru jako svou povinnost připomenout v časopisu *Česká literatura* Milenu alespoň takto, osobní vzpomínkou.

S Milenou mne kolem roku 2000 seznámila lexikografka a literární historička Irena Kraitlová. Dělala tehdy pro nakladatelství Torst kolaci části knihy Ladislava Jehličky *Křik Koruny svatováclavské* a některá místa v textu se jí obtížně řešila. Doporučila mi proto svou kolegyni z Ústavu pro českou literaturu Milenu Vojtkovou, která podle ní ediční a redakční práci s textem dobře umí.

S Milenou jsme ihned začali intenzivně spolupracovat a tato spolupráce trvala až do Mileniny náhlé smrti v roce 2024.

O Milenině práci v Ústavu jsem toho nikdy moc přesného nevěděl, i o té by museli vypovědět jiní. Vím, že byla výborná bibliografka, že se redakčně podílela na velkých ústavních lexikografických projektech a že redigovala knihy pracovníků Ústavu. Často chodila redigovat lexikografická hesla do Divadelního ústavu. Její práci pro jiná nakladatelství jsem zaznamenával též jen okrajově a neměl jsem o ní úplný přehled. Intenzivně spolupracovala s Vladimírem Justlem na Spisech Františka Langera. Později pracovala jako redaktorka a editorka na Spisech Vladimíra Macury. Velké množství knih připravila pro nakladatelství Karolinum a Academia.

Byla neobyčejně pečlivá, přesná, redakční práci na knihách českých autorů ovládala dokonale. Patrně nejlíp ze všech redaktorů a redaktorek, které jsem v životě poznal.

Pro nakladatelství Torst připravila velmi mnoho knih, jejich úplný soupis do roku 2010 je obsažen v knize *Torst: Dvacet let nakladatelství* (2011), v níž je otištěna i Milenina fotografie.

Rád bych připomněl některé knihy Torstu, které by bez Mileny nevznikly v té podobě, v jaké je čtenáři dnes berou do rukou. Byly to knihy Daniely Hodrové (s kolektivem) *…na okraji chaosu…* (2001), Zory Růžové *Schody od muzea* (2004), Josefa Topola *O čem básník ví* (2014), Rudolfa Matyse *Společný jmenovatel* (2020) a další, poslední z nich byla kniha Karla Hrubého *Věřil jsem v budoucnost* (2022).

Milenu jsem seznámil i s dalšími nakladateli, pro něž udělala mnoho důležité práce: s Janem Majcherem z nakladatelství Cherm, pro které mnoho let redigovala a především důkladně revidovala edice Ladislava Soldána (Miloš Dvořák, Jan Strakoš, Rudolf Černý). Mnoho knih redigo-

vala též pro nakladatelství Galén, zejména Spisy Jaroslava Hutky.

Největší Mileninu ediční práci pro Torst vidím v tom, že se mnou po dlouhé měsíce chodila do přízemního bytu Marcela Kabáta v ulici Františka Křížka v pražských Holešovicích, kde jsem písmeno po písmenu luštil rukopis *Mystického deníku* Jana Kameníka. Mileně jsem ho diktoval a Milena ho zapisovala do notebooku. Tato práce se nedala udělat jinak než ve dvou a zůstávám Mileně moc vděčný za to, že tu práci se mnou v tom nevlídném, chladném přízemním pokoji s oknem do dvora vydržela. Mystický deník vyšel v Torstu ve svazku Jana Kameníka *Cesta za Henochem* (2011).

Když jsem Milenu poznal, bydlela na náměstí Míru v bytě u literární historičky Jiřiny Táborské. Ta byla v tomto bytě v roce 2004 zavražděna. Milena se poté přestěhovala ke svému bratrovi, profesorovi fonetiky na pražské filozofické fakultě, do Čelákovic. V průběhu let jsem poznal i jejího syna Honzíka, který vystudoval fotografii a stal se ve svém oboru úspěšným. Vytvořil pro mne krásnou panoramatickou fotografii Horky u Světlé pod Ještědem, již jsem věnoval jako vánoční dárek své ženě Šárce.

S Milenou jsem po dlouhá léta nikdy nebyl mimo Prahu, jen jednou jsme navštívili Václava Vokolka s jeho rodinou v Tursku.

Kolem roku 2010 se mnohé v Milenině životě začalo měnit a i spolupráce s ní se začala komplikovat. O tom musí vypovědět ti, kteří jí v té době byli blíže než já. Bydlela tehdy ve vilce nedaleko stanice metra Flora a později v Krymské ulici ve Vršovicích, kde jsem ji jednou navštívil.

Po smrti svých rodičů zvelebila rodinný dům v Železném Brodě a natrvalo se tam přestěhovala. Pro Torst pracovala čím dál tím méně. Seznámil jsem ji ovšem s Jiřím Fiedorem z nakladatelství Pulchra, pro něhož udělala obrovské množství nedocenitelné ediční a redakční práce. Současně si až do konce života vydělávala na živobytí redigováním pro vinohradské Comics Centrum.

Milenu jsem v Železném Brodě navštívil několikrát na začátku roku 2018 kvůli práci na knize vzpomínek Jitky Vodňanské. Nechtěl jsem objemné korektury posílat poštou. A Milena již do Prahy v té době prakticky nejezdila. V autobusu jsem občas jel s Petrem Holmanem, který v Železném Brodě též bydlel. Tehdy mne Milena vzala na dvě procházky po okolní krajině. Jedna z nich vedla ze Semil podle řeky Jizery do Železného Brodu.

Později jsem Mileně domluvil práci s Františkem Janouchem na dokončení knihy jeho pamětí. Tu práci jí platila rodina Janouchova ve Švédsku. Denně ve 14 hodin volala Milena skypem Františku Janouchovi do Stockholmu a on jí diktoval závěr své knihy. Tato unikátní spolupráce by měla být zaznamenána v české paměti!

Poté co kniha Františka Janoucha *Nikdy jsem se nenudil* v roce 2020 v Torstu vyšla, nahráli jsme o ní s Milenou povídání v Knihovně Václava Havla.

Tehdy jsem ji viděl naposled. Později jsme spolu mluvili už jenom telefonicky.

Milena mi mnoho let říkala, že chce umřít v šedesáti letech. „Proč tak brzy, proboha?“ ptal jsem se jí. „Chci umřít jako hezká ženská, ne jako stará baba,“ říkala mi. „Ne, to nesmíš říkat, to se nesmí říkat!“ oponoval jsem jí.

Zemřela šedesát let po svém narození ve svém přízemním jednopokojovém bytečku v Železném Brodě, v domě, který v tu chvíli už nepatřil ani jí, ani jejímu synu Honzíkovi.

Nedokážu si bez Mileny představit svůj život a práci v letech 2000–2024, nedovedu si bez ní představit Torst, Cherm, Galén, Pulchru.

Jiní by o ní ovšem mohli vypovědět jistě mnohem více a zajímavějšího než já.

Jan Šulc

Creative Commons

Toto dílo podléhá licenci Creative Commons — Uveďte původ — Neužívejte komerčně — Nezpracovávejte 4.0 Mezinárodní licence. Licenční podmínky jsou dostupné zde: https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode.cs.

Dokáže překladatel vyplnit mezery v „zorném poli“ jazyka a literatury?

K SLEPÝM SKVRNÁM V PŘEKLADECH Z/DO ČEŠTINY

„Jak při překladu odstínit diference ve výchozím jazyce, které cílový jazyk »nezná«? Co si počít s ustálenými formulacemi či narážkami, které se váží k už dávno zapomenutým filmům, výrokům politiků či nejrůznějším kuriózním dějinným událostem, které výchozí jazyk uchoval? Jak převést historickou zkušenost, která se promítla do jazykového vyjádření, je-li zcela odlišná od zkušeností uživatelů cílového jazyka? Jak v cílovém jazyce »zviditelnit« místa, která tento jazyk nedokáže »uvidět«?“ — takto zněly některé z otázek, jež položili organizátoři mezinárodní konference *Slepé skvrny v literárních překladech z/do češtiny*, která proběhla ve dnech 22.–23. 4. 2024 na Filozofické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci. Jelikož konference byla součástí výzkumně-vzdělávacího týdne Czech-in to Literary Culture II, podílely se na její organizaci kromě hostitelské instituce i Ústav české literatury a komparatistiky Univerzity Karlovy a partnerské univerzity ze zahraničí: Záhřebská univerzita, Univerzita v Udine, Jagellonská univerzita v Krakově a Slezská univerzita v Katovi-